

CANTIONES NATALITIAE, kerstmuziek uit de tijd van Rubens

O Herders laet uw boxkens en schapen	Anoniem
Puer natus in Bethlehem	Anoniem
Lof sy dat soete kindeken cleyn	Guilielmus Messaus (1589–1640)
Beata immaculata	Anoniem
O salich heylich Bethlehem	Guilielmus Messaus
Het viel eens hemels dauwe	Guilielmus Messaus
Puer nobis nascitur	Anoniem
Sonata quarta a due	Philippus van Wichel (1614–1675)
Resonet in laudibus	Guilielmus Messaus
Met desen nieuwen Jaere	Guilielmus Messaus
O quam amabilis	Guilielmus Munninckx (1593–1652)
Hoe light ghy hier soo cout	Guilielmus Messaus
Aensiet hoe Jesus schreyt	Anoniem
Een kindeken is ons geboren	John 'Jan' Bull (1562/3–1628)
Herders hy is gheboren	Anoniem
O electa caeli rosa	Joannes Loisel (1607–na 1660)
PAUZE	
Sinfonia a tre	Nicolas a Kempis (1590–1653)
Sus kintjen sus en crijt niet meer	Petrus Hurtado (ca. 1620–1671)
Laet ons gaen om te besoecken	Joannes Berckelaers (1640?–ca. 1700?)
Illibata ter beata	Petrus Hurtado
Laet ons met herten reijne	John 'Jan' Bull
Ach vint ick u hier in eenen stal	Joannes Berckelaers
Hoe leyt dit kindeken hier in de kouw	Joannes Berckelaers
Titer wat een goede maer	Joannes Berckelaers

O HERDERS LAET UW' BOXKENS EN SCHAPEN

O herders laet¹⁾ uw' boxkens en schapen,
Den grooten Heer, die't al heeft geschapen,
Is voor u gheboren,
Die al waert verlooren,
In 't kribbe gheleyt in eenen stal,
Godt mensche door Adams val.
Hy wordt nu ghevonden,
In doecxkens ghewonden,
De Moeder en Maghet is een,
Godt Vader is vader alleen,
Sa, rasch herderkens op de been.
Herderkens loopt, loopt
Wy loopen, wy loopen,
Herderkens, noch enen keer,
Morgen komen wy weer.

Komt laet ons gaen besoecken in doecken,
Dat kindtjen teer des wereldts Heere,
Die van onse kudden,
Den wolf sal beschudden²⁾,
Die voor ons nu in een kribbe leyt,
Soo heeft ons den Enghel gheseyt.
De Herderkens singhen,
De lammerkens springhen,
Den hemel en aerde scheidt jeught.
Sy singhen Godt glori' en deught,
Voor de menschen peys ende vrueght.
Kindeken slaept, slaept
Wy wiegen, wy wiegen,
Na na na kindeken teer,
Sus sus sus, en krijt niet meer.

Maer eer wy gaen al d'ander op wecken,
En wy van hier naer Bethlem vertrecken,
Wat sullen wy't geven,
Om dan niet te beven,
In desen seer langhen kouden nacht,
Soo dient hem een velleken sacht.
Soo't krijten sal willen, Wy sullen het stillen,
En paeyen met spel ende sanck,
En fluyten den heelen nacht lanck,
Sullen t'samen met soet gheklanck.
Singen na, na, na
Wy singhen, wy spelen,
Na na na kindeken teer,

Sus sus sus, en krijt niet meer.

¹⁾ *verlaat* ²⁾ *weghouden*

PUER NATUS IN BETHLEEM

Puer natus in Bethleem,
In hoc Anno,
Unde gaudet Jerusalem,
Hoc in Anno gratulemur,
Genitricem veneremur,
Cordis júbilo,
Christum natum adoremus,
Novo cantico.

Assumpsit carnem filius,
In hoc Anno,
Dei Patris altissimus,
Hoc in Anno etc.

*(Er is een jongetje geboren in Bethlehem,
in dit jaar,
Daarom verblijdt Jeruzalem zich.
Laten we in dit jaar dank betuigen,
en de Moeder vereren
met jubelend snarenspeel,
Laten we de pasgeboren Christus aanbidden
met een nieuw lied.*

*De Zoon is vlees geworden
in dit jaar,
de allerhoogste Zoon van God de Heer,
Laten we in dit jaar, enz.)*

LOF SY DAT SOETE KINDEKEN CLEYN

Lof sy dat soete kindeken cleyn,
Puer ende reyn, puer ende reyn,
Gedaelt uyt 's hemels vaders schoot,
Om ons te geven,
Het eeuwich leven,
Door 't 's hemels broot.
Schept vreucht en deucht met herten reyn,
Ons is geboren, den uytvercoren,
In 't s'weerelts pleyn.

Verblijt u nu alle ghemeyn,
Groot ende cleyn, groot ende cleyn,
En maect u nu van sonden reyn,
Ons wort gheboren,
Den uytvercoren,
In 't s'weerelts pleyn.
Schept vreucht *enz.*

BEATA IMMACULATA

Beata immaculata, virgo puerpera,
Quam pura sunt creatura, tam digna viscera,
Concipere, induere lucem paternæ gloriæ.

O Matrem, quae tuum Patrem, fundis in æthera,
O Florem quae cæli rorem trahis, in ubera,
Lactas Deum Infantulum, Cœli terraeque Dominum.

O nate, pro nobis date, noster Emmanuel,
De fruge Mariae fuge, butyrum lac et mel,
Sunt dulcia, sunt lactea, sunt pura Matris ubera.

*(Gelukzalige, onbevleete maagd die een kind baart,
wat bent u mooi, , hoe waardig is uw schoot
het licht van de vaderlijke glorie te ontvangen en aan te nemen.*

*O Moeder, die uw Vader ter wereld brengt,
O bloem, die de dauw des hemels opslurpt in Uw borsten,
U zoogt het Goddelijke Kind, en de Heer van hemel en aarde.*

*O pasgeborene, die aan ons gegeven is, onze Emanuel;
Maria's lichaam schenkt u boter, melk en honing.
Ze zijn zoet en vol melk, de zuivere borsten van Uw moeder.)*

O SALICH HEYLICH BETHLEHEM

O salich heylich Bethlehem,
O onder duysent uytvercoren,
Vereert boven Jerusalem,
Want Jesus is in u gheboren.

O Bethlehem, cleyn groote stadt,
Cleyn van begrip, maer groot van waerden,
Ghy sijt dat alder eelste vat,

En d'alderrijckste stadt der aerden.

O Coninck Christe, Prince groot,
Hoe wort ghy hier aldus ghevonden,
In hoy, in stroo, in sulcken noot,
In aerme doecxkens teer ghewonden.

HET VIEL EENS HEMELS DAUWE

Het viel eens hemels dauwe
In een cleyn maeghdeken,
Ten was noyt beter vrouwe,
Dat deed' een kindeken,
Dat van haer was geboren,
En sy bleef maget fijn,
O maghet uytvercoren,
Lof moet u altoos sijn.

Die maghet ginck met kinde,
Geen swaerheyt ginck haer aen,
Als Joseph dat versinde¹⁾,
Den goeden weerden man,
Hy docht: ick wilse laten,
'k En ben den vader niet,
En trecken mijnder straeten,
Eer my meer schand' geschiet.

Al van den hemels Troone
Sprac hem den Enghel aen,
O Joseph, Davidts soone,
O uytvercoren man,
Blijft noch beyde te gader,
't Is boven menschen cracht,
Dat²⁾ Godt almachtigh vader,
In haer dus heeft ghewracht³⁾.

¹⁾ *doorhad* ²⁾ *wat* ³⁾ *gemaakt*

PUER NOBIS NASCITUR

Puer nobis nascitur, Rector Angelorum,
In hoc mundo pascitur, Dominus Dominorum.

In præsepe ponitur, sub foeno asinorum,
Cognoverunt Dominum, Christum Regem cœlorum.

Tunc Herodes timuit, magno cum livore,
Infantes et pueros, occidit cum dolore.

Qui natus est ex Maria, die hodierna,
Perducat nos cum gloria, ad gaudia superna.

Nos de tali gaudio, cantemus in Choro,
In chordis et organo, benedicamus Domino.

*(Een kind is ons geboren, de Heer der Engelen;
In deze wereld wordt de Heer der Heren gezoogd.)*

*Hij wordt in de kribbe gelegd onder het hooi van de ezels,
die Heer Christus, de Koning der hemelen, leerden kennen.*

*Toen vreesde Herodus, met grote afgunst,
de zuigelingen en kinderen, en doodde ze op smartelijke wijze.*

*Die geboren is uit Maria, vandaag,
zal ons met ere tot de hemelse vreugden brengen.*

*Laten wij over zo'n vreugde zingen in het koor,
met snarenspeel en orgel de Heer prijzen.)*

SONATA QUARTA van Philippus van Wichel

RESONET IN LAUDIBUS

Resonet in laudibus,
Cum jucundis plaudibus,
David cum fidelibus,
Apparuit, apparuit,
Quem genuit Maria.

Natus est Emanuel,
Quem prædixit Gabriel,
Testis est Ezechiel,
Apparuit etc.

Pueri concinite,
Nato Regi psallite,
Voce pia dicite,
Apparuit etc.

*(Laat hij lof zingen,
met vrolijk handgeklap,
David met zijn getrouwen:
Hij die Maria baarde,
is verschenen.*

*Emanuel is geboren,
zoals Gabriel heeft verkondigd
en Ezechiël getuigde.
Hij is verschenen enz.*

*Jongens, zingt te zamen,
zingt psalmen voor de pasgeboren Koning.
Zegt met vrome stem:
Hij is verschenen enz.)*

MET DESEN NIEUWEN JARE

Met desen nieuwen Jaere,
Soo wort ons openbaere,
Hoe dat een maget claere,
De weerelt heeft verblijt.
Ghelovet moet sijn,
Dat soete kindekijn,
Geeeret moet sijn,
Dat liefste moederkijn,
Nu ende tot alder tijt.

Die Englen songen schoone,
Glorie in den throone,
Ter eeren Godes soone,
Christus gebenedijt.
Ghelovet moet sijn, enz.

O QUAM AMABILIS

O quam amabilis es bone Jesu,
O dulcis Jesu,
Quam delectabilis es pie Jesu.
O cordis jubilum
Mentis solatium,
O bone Jesu, O bone Jesu.

Quam admirabilis es bone Jesu,
O dulcis Jesu,

Quam honorabilis es pie Jesu.
O cordis jubilum etc.

Quam venerabilis es bone Jesu,
O dulcis Jesu,
Semper laudabilis es pie Jesu.
O cordis jubilum etc.

Gregi fidelium da bone Jesu,
O dulcis Jesu,
Salutis exitum da pie Jesu,
Post vitæ terminum,
Perenne gaudium,
O bone Jesu etc.

*(O hoe liefelijk bent U, goede Jezus,
o lieve Jezus,
Hoe verrukkelijk bent U, vrome Jezus,
o juichkreet van mijn hart,
troost van mijn ziel,
o goede Jezus.*

*Hoe bewonderenswaardig bent U, goede Jezus,
o lieve Jezus,
Hoe eerwaardig bent U, vrome Jezus,
o juichkreet van mijn hart, enz.*

*Hoe eerbiedwaardig bent U, goede Jezus,
o lieve Jezus,
Immer lovenswaardig bent U, vrome Jezus,
o juichkreet van mijn hart, enz.*

*Geef aan de schare der gelovigen, o goede Jezus,
o zoete Jezus,
Geef hun het einde van het heil, vrome Jezus,
na het einde van hun leven
eeuwige vreugde,
o goede Jezus enz.)*

HOE LIGHT GHY HIER SOO COUT

Hoe light ghy hier soo cout,
O soeten Jesus teere,
Hoe light ghy sus benout,
O aldergrooste Heere,
U bed is weynich hoy,

U salet¹⁾ eenen stalle,
En daer toe weynich stroy,
Om onser sonden alle.

O Heer der Heeren groot,
Hoe sijt gy sus bevanghen,
In also grooten noot,
Met alsulcken verlangen,
Verlaet den Hemel schoon,
Ter Werelt wilt ghy wesen,
En neemt voor uwen thron,
Een maget uyt gelesen.

Maria neemt dit kint,
En wilt het voeden teere,
Want het u seer bemint,
Het is den grooten Heere,
Die door sijn eenich woort,
Al wat in desen dale,
Hemel en aardt brengt voort,
Gemaect heeft altemale.

¹⁾ *mooie kamer*

AENSIET HOE JESUS SCHREYT

Aensiet hoe Jesus schreyt,
In hoy en stroy gheleyt,
In doecxkens teer ghewonden,
Waer in u majesteit,
Godt van der eeuwicheyt,
Wordy mensch voor ons sonden.

Hy schud' en beeft van cou,
Hy weent wt bitter rou,
De traenen sijn de wonden,
O mensch in liefden flou,
't Woort is gheworden nou,
Godt is mensch voor u sonden.

En vreest niet sondaer groot,
Het kint is naeckt en bloot,
Sijn handen sijn ghebonden,
Hy jaeght van u de doot,
Hy helpt u wt den noot,
O mensch verlaet de sonden.

EEN KINDEKEN IS ONS GEBOREN

*Instrumentale variaties van John 'Jan' Bull,
gearrangeerd door Constance Allanic.*

HERDERS HY IS GHEBOREN

Herders hy is gheboren,
In 't midden van den nacht,
Die soo langh van te voren
De wereldt heeft verwacht.
Vrolijck ô Herderkens,
Songhen ons d'Engheltjens,
Songhen met blijde stem:
Haest u naer Bethlehem.

Als wy daer sijn gecomen,
Siet een kleyn kindeken,
Leydt op 't stroy nieu geboren,
Soet als een Lammeken,
D'oogskens van stonden aen,
Sachmen vol tranen staen,
't Weenden uyt druck en rou,
In dese felle cou.

Siet wy schencken u t'samen,
Een teer wit Lammerken,
Botermelck ende Sane¹⁾,
Voor u, lief moederken.
Na na na Kintjen teer,
Sus sus en kryt niet meer,
Doet u kleyn ooghskens toe,
Sy sijn van krijten moe.

't Kint begost nu te slaepen,
De Moeder sprack ons aen,
Lieve Herderkens t'saemen,
Wilt soetjens buyten gaen.
Ulie sy peys, en vré,
Dat brengt mijn kint u mé,
Want 't is Godt uwen Heer,
Comt morgen noch eens weer.

¹⁾ room

O ELECTA CÆLI ROSA

O electa cæli rosa,
Virgo mater gloriosa,
Primum digna cernere.
Quem de ventre virginali
Tuo fecit speciali
Nasci Deus munere.

Gaude quia manu capis,
Et ad tuum pectus rapis
Stringens Deum puerum,
Gaude quia labris tuis
In divina labra ruis
Osculans os roseum.

Cum præsepi locaretur
Nudus gelu premeretur,
Jesus potens omnia,
Cui mundus est angustus,
Cuius igne flagrat iustus,
Vivit et in sæcula.

*(O uitverkoren hemelroos,
roemrijke maagd en moeder,
waardig om als eerste te aanschouwen
degene die God uit uw maagdelijke buik
deed geboren worden,
als een bijzondere gave.*

*Verheug u wanneer u het met de hand pakt
en het aan uw borst drukt
en aait, het goddelijke Jongetje;
Verheug u wanneer u met uw lippen
naar de goddelijke lippen reikt
en zijn rozenmondje kust.*

*Hoewel hij in een kribbe werd gelegd,
en, naakt, onder de vorst lijdt,
leeft de almachtige Jezus,
voor wie de wereld klein is,
en in wiens vuur de rechtvaardige brandt,
tot in de eeuwigheid.)*

PAUZE

SINFONIA van Nicolaes a Kempis

SUS KINTJEN SUS EN CRIJT NIET MEER

Sus kintjen sus, en crijt niet meer
Wat doet u pijn, wat doet u seer?
Den stueren¹⁾ wint, den stueren wint.
O stueren wint, sijt niet soo vreet,
Want uwen Heer light sonder cleet.

Loopt herderkens, loopt, loopt met vlijt
En vraeght aent kint waerom het lijt,
Om ons sonden, om ons sonden,
Om ons sonden lijt den Heer
Dese couw, dese smert soo seer.

O kleijne kint, o hemels goet,
O werelts licht, o Jesu soet,
O grooten Godt, O grooten Godt,
O grooten Godt, schepper van al,
Moet gij soo ligghen in eenen stal?

¹⁾ *gure*

LAET ONS GAEN OM TE BESOECKEN

Laet ons gaen om te besoecken,
Dat cleyn Kintjen soet van aert,
Dat Maria heeft ghebaert.
Voor wie dat des Hemels Gheesten,
Staen en beven met ootmoet,
Leyt hier int midden van de beesten,
Siet wat dat de liefde doet.

Die het alles heeft gheschapen,
En ghekleet al watter leeft,
Leyt hier naeck van cou en beeft,
Voor wie dat *enz.*

ILLIBATA TER BEATA

Illibata,, Ter beata,
Jesu Natalitia,

Collaudemus,, Et clamemus,
Omnia felicia,
Terra plaude,, Cælum gaude,
Resonet lætitia.

Virgo, mirum,, Ventre virum,
Amplexata tenuit:
Et Creator,, Hic viator
Fieri non renuit.
Terra plaude,, Cælum gaude,
Virgo Deum genuit.

Patrem nata,, Res creata
Increatum peperit:
Nil honoris,, Nil candoris,
Pariendo deperit.
Terra plaude,, Cælum gaude,
Virgo pacem reperit.

*(Onaangeraakte, drievoudig gezegende,
moeder van Jezus,
Laten we samen loven en
alle gelukzaligheden roepen.
Aarde, toon bijval, hemel, verheug U,
Laat blij gezang weerklinken.*

*O wonder, een maagd
droeg een mens
in haar schoot.
En de Schepper,
weigerde niet
onze reisgenoot te worden.
Aarde, toon bijval, hemel, verheug U:
Een maagd heeft God gebaard.*

*Een geboren schepsel
heeft de
ongeboren Vader gebaard.
Niets van haar eer
noch van haar glans
is door dat baren verloren gegaan.
Aarde, toon bijval, hemel, verheug U:
Een maagd heeft vrede gebracht.)*

LAET ONS MET HERTEN REIJNE
Instrumentale variaties van John 'Jan' Bull,

gearrangeerd door Constance Allanic.

ACH VINT ICK U HIER IN EENEN STAL

Ach vint ick u hier in eenen stal,
O Kint dat ons verblijt,
Ons vreught ons salicheyt,
Die mens gheworden sijt,
Hier in dit aertsche dal.
Siet hy leyt hier soo veracht met groot ootmoet,
Com en laet ons hem aenbidden metter spoet,
Laet ons singhen: na na na na na na Kintjen soet.

O Heer 't is onverdint,
Dat ghy ons soo bemint,
Want gy Godt vander eeuwicheyt,
Leght af u groote Majesteyt,
En wort nu een kleyn Kint,
Gy laet uws Vaders rijck,
En wort aen ons ghelijck,
Want allen uwen wens,
Is naer de siel en 't herte vanden mens.

Gy daelt neder uyt u vaders schoot,
O Kint dat ons verblijt,
Ons vreught ons salicheyt,
Die mens gheworden sijt,
En licht hier naeckt en bloot.
Siet hy leyt hier *enz.*

HOE LEYT DIT KINDEKEN

Hoe leyt dit kindeken hier in de kouw,
Siet eens hoe allen zijn ledekens beven,
Hoort eens hoe dat het weent en kryt van kou¹⁾.
Na na na na na na, kindeken teer,
Ey swycht toch stil, sus sus en kryt niet meer.

Singht een soet liedeken voor dit teer schaep,
En ghy o herderkens spelt op u fluytjens,
Maeckt dat dit kindeken haest²⁾ valt in slaep,
Na na na *enz.*

En ghy o engeltjens komt hier oock by,
Sinckt een mottetteken voor uwen koninck,

Wilt hem vermaecken door u melody.
Na na na enz.

¹⁾ *De oudste druk (1670) heeft 'kou'. 'Rouw'*
is een latere verfraaiing ²⁾ *gauw*

TITER WAT EEN GOEDE MAER

Titer, wat een goede maer
Hebben wy nu met verlangen
Van dees Engels blijde schaer
Desen nacht, soo onverwacht,
Tot ons groot geluck ontfangen!
Och, het doet my sulcken deught;
Ick en kan my niet bedwingen;
Ja, myn hert is soo verheucht,
Dat ick moet van blijfchap springen
Ende singen.

Laet ons t'samen accorderen,
Om het kint te recreeren¹⁾,
Laet ons maecken soet geluyt,
Met de moesel²⁾ ende fluyt,
Roepen t'samen overluyt:
Vivat, vivat, vivat Emanuel,
Vivat den nieuwen koninck van Israel!

Hoort wat musicalen sanck,
Hoort de Engels van daer boven,
Die met Haeren soeten sanck,
Aen den stal, met blij geschal
't Soeten kintjen komen loven,
Och, het doet my enz.

¹⁾ *vermaken* ²⁾ *doedelzak*